

STALO SE V ZOO

Hra o jednom dějství (1958)

OSOBY:

PETR:

Je mu něco málo přes čtyřicet, není tlustý ani hubený, hezký ani tuctový. Má na sobě tvídový oblek, kouří lulku, nosí brýle s obroučkami z rohoviny. Je už ve středních letech, ale podle oblečení a chování bychom řekli, že je mladší.

JERRY:

Táhne mu pomalu na čtyřicítku, je oblečen spíš nedbale než chudě. Postava, kdysi pěkně souměrná a mírně svalnatá, se už pomalu zakulacuje; je na něm vidět, že kdysi býval hezký, i když už to není pravda. Ztratil už fyzickou přitažlivost, ne však vinou prostopášného života. Abychom se vyjádřili co nej přesněji, je životem nadmíru unaven.

Scéna:

Děje se v současné době v Central parku za letního nedělního odpoledne. Po obou stranách jeviště stojí lavičky; obě lavičky jsou obráceny k bledišti. Za nimi vidíme listoví, stromy, oblohu. Když se zvedne opona, sedí na jedné lavičce Petr.

Pokyny pro režiséra:

Opona jde vzhůru, na lavičce po pravé straně jeviště sedí Petr. Čte knihu, pak ji odloží, otírá si brýle, dá se znovu do čtení. Vstoupí Jerry.

JERRY: Byl jsem se podívat v zoo.

Petr si bo nevšímá.

Povídám, byl jsem se podívat v zoo. Haló, pane, byl jsem v zoo!

PETR: Hm... Cože?... Promiňte, to jste říkal mně?

JERRY: Byl jsem v zoo a pak jsem se sebral a šel jsem až sem. To jsem šel na sever, že?

PETR (*zmaten*): Na sever? Nevím... myslím... že ano. Počkejte.

JERRY (*ukazuje za bledišť*): Tamhleto je Pátá třída?

PETR: Ovšem, ano, je.

JERRY: A co je to tamhle za ulici, ta vpravo?

PETR: Tamhle? To je přece Čtyřiasedmdesátá.

JERRY: No, a zoo je blízko Pětašedesáté; tak jsem šel přece jenom na sever.

JERRY: *(řekne, že se dal znovu do čtení)*: To jste asi šel.
PETR *(potichu, mimovolně)*: Cha cha.
JERRY *(po malé chvilce)*: Ale čistý sever to není.
PETR: Já ... ne, čistý sever ne, ale říká se tomu sever.
Je to přece severním směrem.
JERRY *(pozoruje Petra, jak si chystá lulku; brozně rád by se Jerryho zbavil)*: Tak co, kamaráde, nebojíte se, že dostanete raka na plíce?
PETR *(vzhlédne, trochu otráveně, pak se usměje)*: Kdepak, z lulky ně.
JERRY: Kdepak na plíce. Nejspíš do úst, a budete běhat po světě s takovým tím krámem, co nosil Freud, když mu vzali půlku čelisti. Jak se tomu honem říká?
PETR *(stísněně)*: Protéza?
JERRY: To je ono! Protéza. Vy jste študovaná hlava, to je hned vidět. Nejste náhodou doktor?
PETR: Ne, nejsem. Někde jsem to četl. Asi v T i m u.
(Obrátí se ke knize)
JERRY: Málo platný, T i m e není čtení pro blby.
PETR: Taky bych řek.
JERRY *(po chvilce)*: Páni, to jsem fakt rád, že je tamhleto Pátá třída.
PETR *(na půl úst)*: Ano.
JERRY: Tu druhou stranu parku moc rád nemám.
PETR: Ale? *(Pak poněkud obezřele, ale se zájmem)* Proč?
JERRY *(vybrkne)*: Ani nevím.
PETR: Aha. *(Vrátí se ke knize)*
JERRY *(chvilíčku stojí a hledí na Petra, ten nakonec zase vzhlédne, celý v rozpacích)*: Nebude vám vadit, když si trochu popovídáme?
PETR *(jasně mu to vadí)*: Ani ne.
JERRY: Ale bude.
PETR *(odloží knihu, ubasí lulku a schová ji, usměje se)*: Nebude, vážně mi to nebude vadit.

JERRY: Ale vadí vám to.
PETR *(konečně se rozbodl)*: Už jsem řek, že mi to vůbec nevadí.
JERRY: Dnes ... dnes je hezky.
PETR *(zadívá se zbytečně na oblohu)*: Ano, je nádherně.
JERRY: Byl jsem se podívat v zoo.
PETR: To už jste přece říkal ... ne?
JERRY: Zítra o tom určitě budete číst v novinách a možná že už to večer uvidíte v televizi. Máte přece doma televizi?
PETR: Samozřejmě, máme dvě. Jednu pro děti.
JERRY: Vy jste ženatý!
PETR *(s potěšením zdůrazňuje)*: Samozřejmě.
JERRY: Proboha, copak je to povinné?
PETR: To ne, ovšem že ne.
JERRY: A máte ženu.
PETR *(zmaten tím, že si zřejmě nerozumějí)*: Mám!
JERRY: A máte děti.
PETR: Mám, dvě.
JERRY: Kluky?
PETR: Ne, holčičky ... obě.
JERRY: Ale chtěl jste kluky.
PETR: Ovšem ... každý muž chce syna, ale ...
JERRY *(trochu posměšně)*: Tak už se to někdy schumelí, že?
PETR *(otráveně)*: Takhle jsem to přece nemyslel.
JERRY: A další už mít nebudete, co?
PETR *(chladně)*: Ne. Už ne. *(Podrážděně dodá)* Proč to říkáte? Jak to můžete vědět?
JERRY: Možná podle toho, jak jste si přehodil nohu, anebo jsem vám to poznal na hlase. Nebo jsem prostě jen tak hádal. To kvůli vaší ženě?
PETR *(zuřivě)*: Do toho vám vůbec nic není!
Mlčení.
Rozumíte?

Jerry přikývne.

(Klidně) Ale měl jste pravdu. Děti už mít nebudeme.

JERRY *(tiše)*: Prostě už se to tak někdy schumelí.

PETR *(odpouští Jerrymu)*: Řekněme.

JERRY: Tak to bychom měli. A co jinak?

PETR: Co jste to říkal o zoo ... že se o tom dočtu nebo že to uvidím ... ?

JERRY: Hned vám to řeknu. Nevadí vám, že se pořád ptám?

PETR: Ne, ani ne.

JERRY: Já vám to vysvětlím. Já se totiž málokdy s kým bavím – nanejvýš řeknu: „Jedno pivo, prosím vás“ nebo „Kde tu máte záchod“ anebo „V kolik běží film“ nebo „Dej ty pracky pryč, kamaráde“. Znáte to, jen co musí být.

PETR: Nezlobte se, ale nechápu ...

JERRY: Ale jednou za čas si rád s někým popovídám, opravdu popovídám. Rád poznávám lidi, co jsou zač.

PETR *(zasměje se, pořád trochu nesvůj)*: A dnes mám dělat pokusného králíka já?

JERRY: V neděli odpoledne, když pálí slunce jako dnes? Kdopak by se k tomu líp hodil než takový milý ženatý pán s dvěma dceruškami a s ... se psem?

Petr zavrtí hlavou.

Ne? Se dvěma psy.

Petr znovu zavrtí hlavou.

Hm. Vy nemáte psy?

Petr zkormouceně zavrtí hlavou.

Ach, to je škoda. Ale něco máte, vypadáte na to. Kočky?

Petr lítostivě přikývne.

Kočky! Ale váš nápad to rozhodně nebyl. Kdepak, příteli. Snad vaší paní a dcerušek?

Petr přikývne.

A neprozradil byste mi ještě něco?

PETR *(musí si odkašlat)*: Máme ... máme dvě andulky. Dcerky ... hm ... mají každá jednu.

JERRY: Hm, ptáci.

PETR: Dcerušky je mají v kleci, u sebe v ložnici.

JERRY: Přenášejí nemoce? Ptáci.

PETR: Myslím, že ne.

JERRY: To je směla. Kdyby přenášeli, tak byste je mohli doma pustit a kočky by je sežraly a třeba by chcípily. *Petr se chvíli tváří tupě, pak se rozesměje.*

A co dál? Co děláte, čím živíte tu svoji ohromnou domácnost?

PETR: Mám ... hm ... vedoucí místo v jednom ... menším nakladatelství. Vydáváme ... hm ... učebnice.

JERRY: To by šlo, to by šlo. Kolik vám to nese?

PETR *(ještě bodře)*: Ale ale!

JERRY: Jen s tím ven.

PETR: Beru ročně kolem osmnácti tisíc, ale u sebe nemám nikdy víc než čtyřicet dolarů ... kdybyste byl náhodou ... lupič ... ha ha ha.

JERRY *(nevšímá si tobo)*: Kde bydlíte?

Petr váhá.

Ale jděte, já vám přece nechci vybrat kvartýr ani vám unést andulky, kočky nebo snad dcerušky.

PETR *(nápadně nablas)*: Bydlím mezi Lexingtonskou a Třetí třídou, na Čtyřiasedmdesáté ulici.

JERRY: No vidíte, že to ani tak moc nebolelo.

PETR: Ne abyste si myslel, že ... ale ... když vy se vůbec se mnou nebavíte, jenom se pořád na něco ptáte. A já se ... obyčejně ... hm ... moc nerozpovídám. Proč tu tak postáváte?

JERRY: Hned se začnu špacírovat a nakonec si taky sednu. *(Najednou se rozpomene)* Počkejte, až uvidíte jeho obličej. Ten se bude tvářit!

PETR: Cože? Či obličej? Poslyšte, týká se to snad zoo?

JERRY *(duchem nepřítomen)*: Čeho?

PETR: No zoo, jestli se to netýká zoo.

úctu k sobě samému, budeš se bít za tu zatracenou lavičku.

PETR (*chce se mu vytrhnout*): Ne! Nechte... nechte mě! Po... pomoc!

JERRY (*při každém „bij se“ vlepí Petrovi poblavek*): Bij se, prevíte mizerný; bij se za tu lavičku; bij se za andulky; bij se za kočky; bij se za obě dcery; bij se za ženu, bij se za svou mužnost, ty jeden dojemný tuřín. (*Plivne Petrovi do tváře*) Ani jsi nedokázal udčlat ženč kluka.

PETR (*vytrhne se mu, rozzuřeně*): To je věc dědičnosti a ne mužnosti, vy... vy netvore. (*Prudce se shýbne, zvedne nůž a o kousek couvne; těžce oddychuje*) Máte poslední možnost; zmizte a dejte mi pokoj! (*Drží nůž pevně, ale daleko před sebou, spíš k obraně než k útoku*)

JERRY (*zbluboka vzdychne*): Budiž!

Prudce napadne Petra a nabodne se na nůž. Živý obraz – chvíli je brobové ticho, Jerry nabodnut na noži, který Petr dosud pevně třímá v ruce. Pak Petr vykřikne, couvne a nůž zůstane vězet v Jerry. Jerry stojí bez pohybu na špičkách. Potom také vykřikne, zní to jako řev rozzuřeného, smrtelně zraněného zvířete. S nožem vraženým do prsou se potácí zpátky k lavičce, kterou Petr uvolnil. Zhroutí se na ni, sedí a zírá na Petra, široce rozepřené oči prozrazují agónii, ústa má dokořán.

PETR (*šeptá*): Ach bože, ach bože, ach bože... (*Opačuje tato slova mnohokrát, velice rychle*)

JERRY (*umírá, a jeho výraz se najednou mění. Napjaté rysy se uvolňují, a třebaže má změněný blas, chvílemi přiškrčený bolestí, jako by byl od svého umírání skoro úplně oprostěn. Usmívá se*): Díky, Petře. Teď to myslím vážně, vřelé díky.

Petr otevře ústa. Nemůže z místa, je obromen.

Ach Petře, já měl takový strach, že vás od sebe odeže-

ma. (*Zasměje se, jak nejlépe dokáže*) Nedovedete si představit, jak jsem se bál, že odejdete a necháte mě být. A teď už vám povím, co se stalo v zoo. Zdá se... zdá se mi, že v zoo se stalo zrovna tohle... tak mi to připadá. Zdá se mi, že když jsem byl v zoo, napadlo mi, abych šel na sever... vlastně spíš severním směrem... dokud nenarazím na vás... nebo na někoho jiného... a řek jsem si, že se s vámi dám do řeči... že vám budu povídat... a to, co vám povím, vás... Tady jsme u toho. Chápete? Tady jsme konečně u toho. Ale... já ani nevím... moh jsem si to všechno předem připravit? Ne... ne, to jsem přece nemoh. Ale asi jsem si to připravil. Teď jsem vám tedy řek, co jste chtěl vědět, vidíte? A už víte všechno, co se stalo v zoo. A taky už víte, co uvidíte doma v televizi, a máte ten obličej, o kterém jsem mluvil... vzpomínáte si... obličej, o kterém jsem mluvil... můj obličej, obličej, který teď vidíte před sebou. Petře... Petře?... Petře... děkuju vám. Přišel jste mi do cesty (*sotva slyšitelně se zasměje*) a přinesl mi útěchu. Drahý Petře.

PETR (*málem omdlí*): Ach bože!

JERRY: Už radši jděte. Někdo by moh jít kolem a vy na přece nechcete být, až někdo přijde.

PETR (*nepohne se, ale dá se do pláče*): Ach bože, ach bože.

JERRY (*teď už velmi slabounce, je na prahu smrti*): Už nikdy sem nebudete chodit, Petře; vypudil jsem vás odud. Přišel jste o lavičku, ale obhájil jste svou čest. A Petře, něco vám povím: vy nejste tuřín; tak zlé to s vámi není. Jste živočich. Taky živočich. Ale teď už radši běžte, Petře. Běžte, radši už jděte... vidíte? (*Vytáhne kapesník a s velkým úsilím a za krutých muk utře ze střenky otisky prstů*) Běžte už, Petře.

Petr pomalu vrávorá pryč.

Počkajte... počkejte, Petře. Nenechte si tu knížku...

knížku. Je tady... vedle mě... na vaší lavičce... vlastně na mé lavičce. Pojdte... si pro ni.

Petr zamíří pro knihu, ale ucouvne.

Honem... Petře.

Petr se vrhne k lavičce, popadne knihu, uskočí.

Výborně, Petře... výborně. A teď... honem pryč.

Petr chvíli otálí, pak se dá na útěk levou stranou jeviště.

Honem pryč... (*Má už oči zavřené*) Honem pryč, andulky už budou mít hotovou večeři... kočky... dávají na stůl...

PETR (*za scénou – bolestné zaúpění*): Ach bože!

JERRY (*oči má stále zavřené, zavrtí hlavou, promluví; je v tom směs pobrdavého napodobení a pokorné prosby*): Ach... bože. (*Zemře*)

O p o n a